

Jag tror på den Helige Ande, som har talat genom profeterna (del 2)

Gud har talat genom profeter – uppfyllda av den Helige Ande

I första delen av denna artikel behandlades det förhållandet att Gud har talat genom profeterna och betydelsen av det. Vi ska börja den uppföljande delen med en kort rekapitulation och ytterligare några belysande exempel på att det är Gud som talar genom profeterna. Det är Herren som tar initiativet till att profeten talar i Herrens sak och i Herrens namn. Profeten ska vara som Gud för den som profeten riktar sig till.

DAVID

Det är inte profeten Natans egen idé att gå till kung David för att tillrättavisa honom för att han gjort sig skyldig till anstiftan till mord på hetiten Uria och därefter tagit Urias hustru till hustru (2 Sam. 12:1–15): ”Herren sände Natan till David. Han kom till David och sade till honom”. Det är Gud som skickar Natan till kungen. Natans berättelse om en rik man, som när han fick besök inte iddes ta ett får av sin egen stora hjord utan tog sin fattige grannes enda lamm, gör kungen alldeles rasande på den mannen.

Berättelsen är inte heller Natans eget påhitt. Den är insatt i ett sammanhang där Natan som klimax kan framföra Guds ord till kungen: ”Du är den mannen! Så säger Herren, Israels Gud: *Jag* smorde dig till kung över Israel” osv (min kurs.). Davids storhet

visar sig i den stunden av egen skuld och förnedring i att han som kung förmår böja sig under de ord som Natan kommer med – utan att tveka. Det är stort.

Kungen hade inte haft någon anledning att böja sig om det bara hade varit Natans ord det hade gällt. Men här är det fråga om Herrens ord. Och David säger inte: Jag har syndat mot Natan. Nej, han vet vad det handlar om. Han har syndat mot Herren. Och det är inte heller Natan som förlåter David – utan Herren själv. Natan är endast budbäraren.

Många andra exempel kunde ges.¹

Vi kan konstatera att det är som Hebréerbrevets författare inleder sitt brev – att Gud många gånger och på många sätt har talat genom profeterna (Hebr. 1:1).

I denna andra del ska vi försöka besvara frågan varför den nicenska trosbekännelsen på biblisk grund särskilt förknippar Guds talade ord med den Helige Ande?

På den frågan kan vi enkelt svara: Profeterna uppfylls regelmässigt av den Helige Ande i samband med att Herrens ord kommer till dem. Det står kanske inte varje gång det sker men det upprepas likväl många gånger. Låt oss ge några exempel!

DAVID

Vi återgav i del ett hur Samuel kom till Betlehem för att offra och framför allt för att smörja David till kung i Sauls ställe (1 Sam. 16). Längre fram i samma kapitel läser vi: "Då tog Samuel sitt oljehorn och smorde honom mitt ibland hans bröder. Och Herrens Ande kom över David från den dagen och framöver" (16:13).

Även om David kanske inte i första hand är profet, tillskriver faktiskt Jesus själv uttryckligen honom profetisk förmåga i den messianska psaltarpsalmen (Ps. 2). Jesus frågar fariséerna vad de tänker om Messias, vems son han är och de svarar "Davids". Jesus gör dem svarslösa genom att fråga hur David "genom Anden" kunde kalla sin son (Messias) för sin "Herre" (Matt 22:43–46).

Även Petrus gör gällande att den Helige Ande har talat "genom Davids mun" i fråga om Judas förräderi (Apg. 1:16).²

Av Davids sista ord förstår vi att han var mycket väl medveten om sitt omfattande författarskap – till psaltarpsalmer (73 st). Han kallar sig själv "Israels ljuvliga sångare". Han är också klar över att det inte bara är fråga om diktade människoord: "Herrens Ande har talat genom mig, hans ord är på min tunga" (2 Sam. 23:1–2).³

JOSEF

Även före David förekommer det att profetens förmåga förklaras som ett Guds Andes verk. Inte heller Josef är först och främst profet, men han är den som förklarar vad Faraos drömmar betyder och får av Faraos omdömet: "Finns det någon som har Guds Ande som denne man?" (1 Mos. 41:38).

MOSE

Herren sade till Mose att han skulle ta av

den Ande som var över Mose och låta honom komma över de sjuttio äldste i Israel: "När Anden nu vilade över dem började de profetera, men det gjorde de sedan inte mer" (4 Mos 11:25b). Jag tror att vi kan tänka, som *Illustrerat Bibelllexikon* menar, att "bärarna av uppenbarelsen får Anden som en karismatisk utrustning för tjänsten endast för en tid".⁴ Men Guds Ande verkar även hantverkarens skicklighet.⁵

BILEAM

Över den hedniske profeten Bileam kom Guds Ande.⁶ Bileam framförde fyra profetior med välsignelse över Israel – inte förbannelse som hans kung (Balak) hade bett honom om. Bileam "som hör Guds ord och har kunskap från den Högste" talade också i sin sista profetia om Messias: "Jag ser honom, men inte nu. En stjärna stiger fram ur Jakob, en spira höjer sig ur Israel" (4 Mos. 24:4, 17).

SIMSON, SAUL, JOSHAFAT

På flera ställen står det att Herrens Ande föll över Simson i samband med att han utförde stordåd.⁷ Också om Saul berättas det att Guds Ande föll över honom – och han blev mycket arg.⁸ Även Joshafat fick uppleva att Anden kom med Guds ord.⁹

HESEKIEL, MIKA OCH SAKARJA

Också bland skriftprofeterna möter vi ord om Guds Ande. Herren säger till profeten Hesekiel: Profetera! Vad som närmast händer läser vi i följande vers: "Då föll *Herrens Ande* över mig" (Hes. 11:45).

Profeten Mika talar i sitt tredje kapitel om förfallet bland Israels ledare och profeter. De ska stå där med skam och utan något att säga

från Gud.¹⁰ Men så är det inte för honom själv som Herrens verkliga profet: ”Men jag, jag är full av kraft, *av Herrens Ande*, av rätt och styrka, så att jag kan förkunna för Jakob hans överträdelse, för Israel hans synd” (Mika 3:8).

Sakarja talar om folkets ohörsamhet i sitt sjunde kapitel och förklarar hur det kunde ske: ”De gjorde sina hjärtan hårda som diamanter så att de inte hörde den undervisning och de ord som Herren Sebaot *genom sin Ande* hade sänt genom gångna tiders profeter. Därför kom stor vrede från Herren Sebaot” (Sak. 7:12, mina kurs.).

NEHEMJA

Hos Nehemja (400-talet f.Kr.) finner vi samma påstående om hur Herrens budskap kommer folket till del i den stora syndabekännelsen i kapitel nio: ”Du hade tålmod med dem i många år och förmanade dem med din Ande genom dina profeter, men de lyssnade inte. Då gav du dem i de främmande folkens hand” (Neh. 9:30). Det är profeterna som utpekats som Herrens språkrör genom hans Ande.

NYA TESTAMENTET

Vi kan läsa inte bara om hur profeter som talade Guds ord i Gamla testamentet utan också i Nya testamentet om hur apostlar med flera blir uppfyllda av den Helige Ande och talar Guds ord. Det är särskilt påtagligt i samband med Johannes döparens och Jesu födelse. Om Johannes står det att han blev uppfylld av den Helige Ande redan i moderlivet.¹¹ Det står vidare om Johannes att han blev starkare i anden (eller i Anden).¹²

Samma uttryck används av Lukas i följande kapitel om Jesus: Han ”växte och blev

starkare och fylldes av vishet” (Luk. 2:40). Om den tolvårige Jesus upprepas det att han ”växte i vishet, ålder och välbehag inför Gud och människor” (Luk. 2:52).

Maria får av ängeln veta att ”den helige Ande ska komma över dig” (Luk 1:35, Matt. 1:20). Det syftar direkt på Jesu unika och övernaturliga avlelse, men kan säkert tillämpas även på Marias lovsång.¹³

Om Johannes döparens mor Elisabet står det att hon blev ”uppfylld av den helige Ande”, när Maria med sitt lilla, lilla barn kom och hälsade på (Luk. 1:40). Elisabet utbrister: ”Välsignad är du bland kvinnor, och välsignad är din livsfrukt!” (1:41).

Även om Johannes döparens far Sakarias sägs att han blir ”uppfylld av den helige Ande”, när han profeterar och i sin lovsång säger: ”Välsignad är Herren, Israels Gud, som har besökt och återlöst sitt folk!” (Luk. 1:68)¹⁴

Om Simeon, som får ynnesten att träffa den nyfödde Jesus när han bärs fram i templet, skriver Lukas att ”den helige Ande var över honom” (Luk. 2:25). Vidare läser vi att Simeon hade fått en uppenbarelse, dvs att Gud hade avslöjat något som tidigare varit dolt och okänt.¹⁵ Vi får veta mer genom att Gud talar genom sin Ande.

ÖVER MESSIAS SKA HERRENS ANDE VILA

Redan av Gamla testamentet framgår det att Messias är bärare av Anden och utrustad inte endast med övermänsklig undermakt utan framför allt med kunskap om Gud och gudsfruktan. ”Men ett skott ska skjuta upp ur Ishais avhuggna stam, en telning från hans rötter ska bära frukt. Över honom ska Herrens Ande vila, Anden med vishet och förstånd, Anden med råd och styrka, Anden med kunskap och vördnad [fruktan] för Herren” (Jes. 11:2–3).

Messias är bärare av Anden och utrustad med kunskap om Gud.

*Stefanus
talade
”uppfylld av
den helige
Ande”.*

På detta sätt skildras särskilt Herrens tjänare hos profeten Jesaja: ”Se, min tjänare som jag stöder, min utvalde som min själ gläder sig över. Jag har sänt min Ande över honom. Han ska utbreda rätten bland hednafolken. Han ska inte skria eller ropa, inte låta sin röst höras på gatorna” (Jes. 42:1–2).¹⁶ Och ”Herren *Guds Ande* är över mig, för Herren har smort mig till att förkunna glädjens budskap för de ödmjuka. Han har sänt mig att förbinda dem som har förkrossade hjärtan, att utropa frihet för de fångna och befrielse för de bundna, att förkunna ett nådens år från Herren och en hämnings dag från vår Gud” (Jes. 61:1–2).

Lukas skriver om Jesus att han återvände från Jordan ”uppfylld av den helige Ande” och han ”fördes av Anden omkring i öknen” (Luk. 4:1). Efter det att han hade frestats av djävulen vände Jesus tillbaka till Galileen ”i Andens kraft”, ”och ryktet om honom gick ut i hela trakten däromkring. Han undervisade i deras synagogor och blev prisad av alla” (Luk. 4:14–15).

Det är också Petrus omdöme om Jesus, när han talar till officeren Kornelius i Cæsarea, att Gud hade smort ”Jesus från Nasaret med den helige Andes kraft, han som gick omkring och gjorde gott och botade alla som var i djävulens våld, ty Gud var med honom” (Apg. 10:38). I slutet av Apostlagärningarna kan vi läsa om hur Paulus säger: ”Den helige Ande talade rätt genom profeten Jesaja till era fäder” och hur Paulus därefter citerar Jesaja (Apg. 28:25).¹⁷

APOSTLARNAS

Men också genom Jesu lärjungar och apostlar är den Helige Ande verksam. Han får en sufflerande roll enligt Jesu egna uttryckliga

ord: ”den helige Ande kommer att lära er vad ni ska säga” när ni ställs inför makthavare och myndigheter (Luk. 12:12).

Vid sin himmelfärd säger Jesus till apostlarna: ”När den helige Ande kommer över er skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns” (Apg. 1:8). Och det står också att alla på den första pingstdagen uppfylldes ”av den helige Ande och började tala främmande språk, alltefter som Anden ingav dem att tala” (Apg. 2:4).

När Petrus hade att inför Stora rådet i Jerusalem svara för hur det kunde komma sig att en man som varit lam från födseln hade blivit botad från sitt livslånga handikapp, uppfylldes han ”av den helige Ande” och förklarade hur det gått till (Apg. 4:8). Det resulterade i att Petrus och Johannes av Stora rådet förbjöds att vidare tala eller undervisa i Jesu namn. Det tänkte de inte avstå från och blev därför hotade. När de blivit fria gick de till bröderna och berättade vad som hade skett och bad tillsammans om fortsatt frimodighet att predika Guds ord. ”När de hade slutat att be, skakades platsen där de var samlade, och de uppfylldes alla av den helige Ande och predikade frimodigt Guds ord (Apg. 4:71).¹⁸

STEFANUS, PAULUS, BARNABAS

Diakonen Stefanus, en av de frimodiga predikanterna, karakteriseras som ”en man uppfylld av tro och den helige Ande (Apg. 6:5). Innan han blev stenad till döds såg han upp mot himlen och talade ”uppfylld av den helige Ande” (7:55).

Om Barnabas kan vi läsa att han var ”en god man, uppfylld av den helige Ande och tro” (Apg. 11:24).

Den nytilkomne och nyomvände aposteln Paulus får höra Ananias på Herrens befallning säga: ”Herren Jesus som visade sig för dig på vägen hit, han har sänt mig för att du skall kunna se igen och uppfyllas av den helige Ande” (Apg. 9:17). På sin första missionsresa träffar Paulus på en trollkarl, Elymas, som söker hindra att landshövdingen på Cypern fick höra Guds ord och från att komma till tro. Det står att Paulus då uppfylldes ”av den helige Ande och spände ögonen i honom” (Apg. 13:9).

Paulus skriver till Timoteus i sitt andra brev att ”hela Skriften är utandad av Gud” (2 Tim. 3:16). Av ”utandad” har vi ordet inspiration och läran om Bibelns gudomliga ursprung och inspiration.

Hebreerbrevets författare citerar Psaltarsalm 95 och inleder med att skriva: ”Därför säger den helige Ande:” (Hebr. 3:7).

SAMMANFATTNING

Sammanfattningsvis kan vi iaktta ett mönster – i både Gamla testamentet och Nya testamentet. När Herrens ord kommer till en profet, eller apostel, sägs det ofta uttryckligen att det mänskliga språkröret blir uppfyllt av den Helige Ande. Som vi har sett finns många exempel på det. Därför kan vi på goda grunder och helhjärtat stämman in i den gamla nicenska trosbekännelsens ord: ”Jag tror på den Helige Ande, ... som har talat genom profeterna”.

Det är inte en liten sak att påstå att vi här verkligen har Guds eget ord. Den moderna människan förnekar allt sedan upplysningen på 1700-talet ens möjligheten av att Gud skulle kunna tala – liksom att under alls skulle kunna ske. Bibeln anspråk är inte små. Den påstår – och utgår från – motsat-

sen. Det är inte bara möjligt; det har hänt. Och Bibelns författare påstår det och vittnar om det.

Därför är det inte heller förvånande att Guds ord har en kvalitet som går utöver att vara människors ord. Det är ”levande och verksamt” och det är skarpt och genomträngande som ett svärd därutöver (Hebr. 4:12). Många läsare och lyssnare kan vittna om det.

Ja, Paulus hävdar i inledningen till sin tyngsta epistel att evangeliet självt är kraftigt. Det är nämligen inte ett budskap från människor utan från Gud själv. Och innehållsmässigt talar det inte om mänskliga resurser och lösningar utan om ”Guds kraft till frälsning” (Rom. 1:16). Det tillhandahåller – inte en mänsklig rättfärdighet utan – Guds rättfärdighet. Det är en, som Luther påpekar, ”främmande”, utifrån kommande rättfärdighet.

Innehållet är gudomligt, men det är även kommunikationen. Guds ord är en ”främmande” kommunikation, en utifrån kommande kommunikation, förmedlad av människor, som talat – ett innehåll som de fått från den Helige Ande – uppfyllda av honom.

I en uppföljande artikel kommer vi att diskutera den historisk-kritiska metoden mot bakgrund av Biblens entydiga vittnesbörd och anspråk på att verkligen vara Guds ord förmedlat till oss människor av profeter och apostlar genom den Helige Ande.

Peter Henrysson

Redaktör för *Begrunda*.

1. Ett annat exempel är en mindre känd profet, Ahia, som träffar på Jerobeam medan denne arbetade åt kung Salomo (1 Kung. 11:29–39). Profeten hade en alldeles ny mantel på sig. I Jerobeams åsyn tog profeten den manteln, slet sönder den i tolv delar och gav sedan tio delar av manteln till Jerobeam och berättade för honom att *Herren* skulle rycka riket ur Salomos hand och ge tio av Israels stammar till Jerobeam. Det skulle ske först efter Salomos död. Detta var inte heller profetens egen idé utan Herrens ord. "Så säger Herren Israels Gud", säger profeten.
Och det är just det som är kännetecknande för en Herrens profet att han inte kommer med sina egna ord och tankar utan utslutande med Herrens budskap och ord. När Herren genom sin profet Jeremia talar mot de falska profeterna låter det så här: "Så säger Herren Sebaot: Lyssna inte på orden från de profeter som profeterar för er, ty de bedrar er. Sina egna hjärtans syner talar de, inte vad som kommer från Herrens mun" (Jer. 23:16). Jämför Jer. 23:21–32, till exempel v 21: Jag sänder inte ...; v 32b: "Det är inte jag som har sänt dem ..."
Senare får profeten Ahia uppdraget att ge Jerobeam dåliga nyheter. Han säger till Jerobeams hustru som förklädd kommer till Ahia: "Gå och säg till Jerobeam: *Så säger Herren, Israels Gud*: Se, jag har upphöjt dig ur folket och satt dig till furste över mitt folk Israel. ... Men du har inte varit sådan som min tjänare David var. ... (1 Kon. 14:7–16, *min kurs.*).
Ytterligare exempel:
– Herrens ord kom till Jehu ang kung Basha (1 Kon. 16:1–4, 7, 12).
– En profetlärjunge talar på Herrens befallning till kung Ahab om hur det ska gå för honom (1 Kon. 20:35–42. Jfr även det avsnitt som återfinns alldeles dessförinnan i 1 Kon. 20:13–28).
– Kung Jerobeam II vann tillbaka ett landområde till Israel enligt de ord som Herren, Israels Gud, hade talat genom sin tjänare, profeten Jona, Amittajs son (2 Kon. 14:25b).
– När kung Josia fick höra orden i lagboken som hittats i templet förstod han att de inte hade gjort allt som var föreskrivet i boken. Han bad några av sina närmaste medarbetare att gå och fråga Herren om det som stod i boken. De går då till profetissan Hulda, som bekräftar kungens oro över Herrens planer för Jerusalem och svarar: "Så säger Herren, Israels Gud:" (2 Kung. 22:14–20.)
– När David hade slutfört sina krig och fått fred runt omkring, började han inrikta sig på att bygga ett hus åt Herren att bo i. Han rådfrågade profeten Natan, som inte hade någon invändning. Det visar sig emellertid att Herren däremot hade det och "den natten kom Herrens ord till Natan" (2 Sam. 7:4). Natan fick uppdraget att säga att det inte är David som ska bygga ett hus åt Herren, utan tvärtom Herren som ska bygga ett hus åt David: "Ditt hus och ditt kungadöme ska bestå inför mig till evig tid" (2 Sam. 7:5, 8, 16a).
2. Också i bönen efter det att Petrus och Johannes släppts fria av Stora rådet refereras till Psaltarpsalm 2, i vilken den helige Ande sägs ha talat "genom vår fader David" (Apg. 4:25).
3. 4 Mos. 11:16–17; 11:24–26
4. Illustrerat Bibellektion, sp 262
5. Besalel var inte profet men också om honom står det att han blir fylld av Guds Ande, som utrustade honom "med skicklighet i allt slags hantverk" så att han kunde "tänka ut konstfulla arbeten och utföra dem i guld, silver och koppar, slipa stenar för infattning och snida i trä ..." (2 Mos. 31:1–4; 35:30–33).
6. 4 Mos. 24:2; 16
Jag tror att vi kan påstå att det var på grund av att David var fylld av den helige Ande som han
– kunde dikta som få (sorgesång över Saul och Jonathan, 2 Sam. 1:17–27, sorgesång över Abner, 3:33–34; segersång, 2 Sam. 22:1–50, ca 60 psalmer)
– kunde strida som få (1 Sam. 18:7: Kvinnorna sjöng och dansade och sade: "Saul har slagit sina tusen, David sina tiotusen.")
– kunde erkänna och bekänna sin synd, när profeten Natan tillrättavisade honom (2 Sam. 12:1–13)
– kunde tro helhjärtat på Herren (1 Sam. 17:37: "Herren som räddade mig från både lejon och björn, han ska också rädda mig från den där filistén.")
– som kung kunde göra Israel till en stormakt
– kunde spela harpa som få (1 Sam. 16:17–18)
– kunde tänka ut nya musikinstrument (Amos. 6:5).
"Ni skrålar till harpans ljud och tänker ut nya musikinstrument som David."
7. Dom. 14:6, 15:14
8. 1 Sam. 11:6
9. På kung Joshafats tid (800-talet f.Kr.) blev Juda angripet av sina grannar i öster. Kungen greps "av fruktan och beslöt sig för att rådfråga Herren, och han utlyste en fasta över hela Juda. Och Juda samlades för att söka hjälp hos Herren, och från alla Juda städer kom man för att söka Herren" (2 Krön. 20:3–4). Och Joshafat ber mäktigt till Herren och åberopar Guds löften till Abraham och den omständigheten att grannarna (Ammon och Moab) tidigare hade skonats av Herren. Kung Joshafat ber: "Ska inte du, vår Gud, hålla dom över dem? Vi förmår ingenting mot denna stora skara som kommer mot oss, och vi vet inte vad vi ska göra. Men våra ögon är vända till dig" (20:12).
När de då står där inför Herren, små och stora "kom Herrens Ande mitt i församlingen över Jahasiel, ..., en levit av Asafs söner. Han sade: 'Lyssna, alla ni i Juda och ni Jerusalems invånare och kung Joshafat! Så säger Herren till er'" (20:14–15). Herren lovar genom Jahasiels ord seger – utan egentlig strid. Detta ord tar kungen och folket emot som Guds ord och svar på sin bön. Dagen efter säger kungen till folket att förtrösta på Herren och att lita på hans profeter med tydlig hänsyftning på Jahasiel och hans ord från Herren.
10. Mika 3:6–7
11. Luk. 1:15
12. Luk. 1:80. New International Version: "And the child grew and became strong in spirit (or in the Spirit)".
13. *Magnificat*, Luk. 1:14–55
14. *Benedictus*, Luk. 1:67–79
15. Luk. 2:26
16. Avsnittet citeras hos Matteus, 12:18.
17. Citatet är från Jes. 6:9–10.
18. Petrus skriver själv om profeterna som sökte och forskade efter "vem eller vilken tid Kristi Ande i dem visade på, när han förutsade Kristi lidanden och den härlighet som skulle följa" (1 Petr. 1:11). Enligt Petrus sökte profeterna närmare uttröna vad den helige Ande i dem menade. Och i sitt andra brev slår Petrus fast att profetior inte uttalas på grund av någon människas vilja "utan ledda av den helige Ande har människor talat vad de fått från Gud" (2 Petr. 1:21).